

SAMUEL HEARNE
CESTA Z FORT PRINCE
OF WALES
K SEVERNÍMU
LEDOVÉMU OCEÁNU

PŘELOŽIL: BORIS TAUFER

Samuel Hearne

**CESTA Z FORT PRINCE OF WALES
K SEVERNÍMU LEDOVÉMU OCEÁNU**

**JOURNEY FROM
PRINCE OF WALES'S FORT IN HUDSON'S BAY
TO THE NORTHERN OCEAN
In the Years 1769, 1770, 1771, and 1772**

Předmluva překladatele

Vážený čtenáři,

jedná se o volné zpracování cestopisného deníku pána Samuela Hearnea. I když se nejedná o doslovný překlad, překladatel se dle nejlepšího svědomí snažil převést do českého jazyka přesný obsah originálního díla. Překladatel usiloval hlavně o to, aby moderního čtenáře nenudil staroanglický literární styl a výrazy, které jsou dnes již zapomenuty. Zároveň byly vypuštěny některé závěrečné informace ohledně arktické fauny a flory, které jsou dnes již všeobecně dobře známé, ale zachovány byly ty, které mohou být pro příznivce severoamerické domorodé kultury zajímavé. Originální poznámky pod čarou byly zahrnuty do hlavního textu a nové poznámky poskytují některé doplňující informace.

Přeji pěkný cestopisný výlet do minulosti.

Taufer Nahkohe Boris

Předmluva

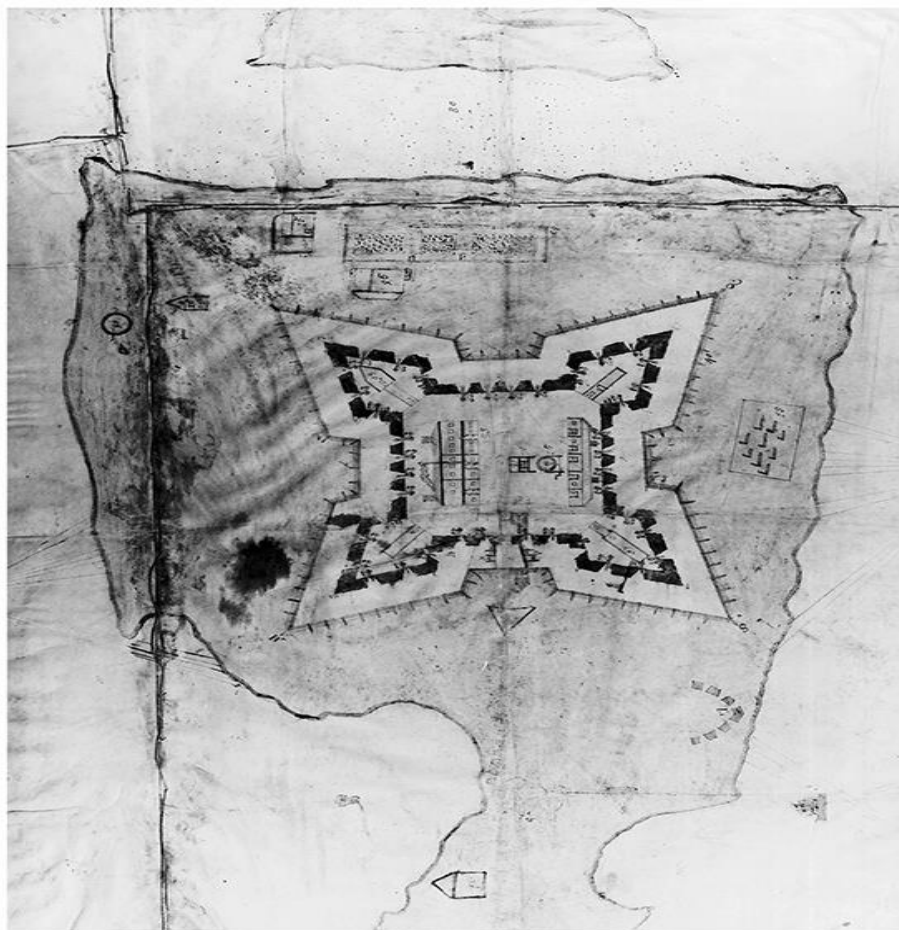
Sir Edmund Walker, prezident společnosti Champlain Society

Champlainova společnost byla založena roku 1905 a první úkol, který si dala za cíl, bylo publikovat cestopis pána Samuela Hearnea. Je to kniha napsána s neobyčejným literárním šarmem a zároveň i věrný popis prvního pokusu průzkumu vnitrozemí vzdálené severní Kanady. Popudem pro tento projekt byly informace indiánů, kteří navštěvovali pevnost Fort Prince of Wales¹ a hovořili o obrovském nalezišti mědi při ústí řeky, která se vlévá do Severního ledového oceánu. Pokus najít takovýto

¹ Pevnost založila v roce 1717 kožešinová společnost Hudson Bay. Původně se nazývala Churchill River Post, ale v roce 1719 byla přejmenována na Prince of Wales Fort (dnes známa spíše jako Fort Prince of Wales). Pevnost stála na západním břehu řeky Churchill a měla kontrolovat kožešinový obchod společnosti. Původní dřevěná tvrz byla nahrazena masivní kamennou stavbou. Základní tvar měl čtvercový tvar, přičemž každá hradba byla dlouhá sto metrů a šest metrů vysoká a deset metrů široká. Opevnění bránilo čtyřicet děl a baterie šesti děl na Cape Merry. Práce na pevnosti pokračovaly až do roku 1771 a její čtvercový tvar se změnil na hvězdicový. Fort Prince of Wales byla roku 1782 částečně zničena francouzskou válečnou eskadrou a její ruiny jsou k vidění dodnes.

lukrativní zdroj vzácného kovu, byl nevyhnutelný. Dvakrát se to Hearnemu nepodařilo, ale napotřetí uspěl. Po nesmírně namáhavé cestě dosáhl ústí Coppermine River, a když se vrátil, byl zanedlouho jmenován velitelem pevnosti. Když vypukla americká válka o nezávislost, Francie coby spojenec Američanů v roce 1782 napadla britské pevnosti ve vzdálených oblastech Kanady. Eskadra válečných lodí pod velením kapitána La Pérouse přiměla Brity kapitulovat bez boje.

Hearne byl to první běloch, který navštívil tak odlehlé kraje Kanady. Jeho cestopis byl vydán až po spisovatelově smrti a stal se výjimečnou knihou. Kromě vyprávění vlastních zážitků, jsou v ní i údaje ohledně přírodopisu prozkoumaného regionu, přesto byla nutná revize. Byl to náročný úkol, poněvadž vlastně neexistoval nikdo, kdo by měl odborné znalosti. Naštěstí se nové vydání knihy opozdilo, takže mohla být obohacena o odborné poznámky pánu J. B. Tyrrella a E. A. Prebleho. Pan Tyrrell se poprvé vydal na sever západní Kanady v roce 1883. Během následných patnácti let nashromáždil mnoho důležitých poznatků ohledně geologie a zeměpisu nejméně známé části Kanady. V roce 1893 ho na cestách doprovázel jeho bratr jako asistent. Společně přešli tundru od jezera Athabasca směrem k Chesterfield Inlet a odtud společnost pádlovala k Hudsonovu zálivu na kánoích.

Fort Prince of Wales (archív HBC)

Byla to cesta dlouhá 5 150 km přes doposud neprobádané území. Od Fort Prince šel Tyrrell asi necelých patnáct set kilometrů na sněžnicích k jižnímu konci jezera Winnipeg a v roce 1894 znovu přešel tundru od severního konce jezera Reindeer k Hudsonovu zálivu. Od Chesterfield Inlet

plul jako předtím do Fort Prince na kánoích podél otevřeného břehu. Z pevnosti se vrátil k jižnímu konci jezera Winnipeg a urazil asi 4 600 km, a to kombinovaně na kánoi a sněžnicích. Za svou zeměpisnou práci dostal ocenění *Back Premium* od Královské geografické společnosti. Na dotaz, zda ještě jiný běloch navštívil region popisovaný Hearnem, Tyrrell odpověděl: „*Jsem jediný, kdo od dob Hearneho prozkoumal zemi mezi Fort Prince a východním koncem Velkého otročího jezera, na jih od 63° rovnoběžky severní šířky, krom mého doprovodu samozřejmě. Jako jediní bílí lidé jsme přešli tu ohromnou zemi na sever od ústí Churchill River a jezerem Athabasca a předěl mezi východním koncem Velkého otročího jezera a Chesterfield Inlet. Také indiáni tvrdili, že přede mnou tam byl jenom pan Hearne. Poslední cestu jsem podnikl před šestnácti lety a od té doby tam žádný běloch nebyl. Stavba železnice do Fort Prince to ovšem brzy změní. Od doby, co jsem zkoumal Chesterfield Inlet a jeho okolí, dělal můj bratr průvodce expedici Královské jízdni policie, která použila mé mapy a cestovala podél řeky Hanbury k Chesterfield Inlet. Nutno říci, že sever skýtá velkolepé pole pro další průzkumy.*“

Tyrrellův výzkum významně doplňuje Hearneho průzkum zvláště pak z přírodopisného hlediska a dlužní bychom neměli být ani panu E. A. Preblemu z Washingtonu. Preble podnikl několik cest na sever od Fort Prince, k řekám Athabasca a Mackenzie a zkoumal tundru na sever od Velkého otročího jezera. Pro americké ministerstvo zemědělství zkoumal hlavně tamní floru. Krom Hearneho cestopisu bude Champlainova společnost vydávat mnohé

další spisovatelé, kteří psali o východní Kanadě. Tohoto roku by se mělo dokončit třídílné dílo pána Lescarbota z názvem *History of New France*, jež je poprvé přeloženo do angličtiny. Nicolas Denys byl první, kdo podrobně popsal pobřeží východní Kanady a společnost podruhé publikovala jeho knihu s bohatými poznámkami. Le Clercq popsal poloostrov Gaspé² a jeho zajímavé obyvatelstvo. Také Champlainovo dílo bude poprvé kompletně přeloženo do angličtiny a objeví se v šesti dílech. Území na západ od Hořejšího jezera je také zajímavým tématem pro zveřejnění, ale veškerý materiál je moc roztroušený. Hearneův cestopis bude dobrý počátek. La Vérendrye je zase první běloch který spatřil Skalisté hory, a rovněž jeho spisy budou poprvé přeloženy do angličtiny. Mezitím se členové společnosti mohou těšit z příjemného vyprávění pana Hearnea, jež je editováno kompetentními osobami, jež se starají o chod *Champlain Society*.

Toronto, leden 1911

² Gaspé se pokládá za „kolébkou francouzské Ameriky“, jelikož tam čtyřiaadvacátého června 1534 kvůli bouři nuceně přistál Jacques Cartier a formálně zabral území ve jménu francouzského krále. Námořníci se sešli s místními lidmi, pravděpodobně Mikmaky. Na základě smlouvy z Paříže (1763), se zde začali usazovat britští důstojníci a vojáci a od roku 1784 tam přicházeli hlavně royalisté, pak se Gaspé stalo významným rybářským střediskem - poznámka překladatele.

Ediční úvod

Samuel Hearne je jeden z nejzajímavějších cestovatelů v dějinách Severní Ameriky. Když mu bylo čtyřiatdvacet let, byl pověřen, aby pěšky prozkoumal interiér ohromného kontinentu. Ačkoli nevěděl nic o nerostech, měl za úkol objevit velké měděné doly. Nakonec byla jeho zpráva o nerostech celkem bezvýznamná v porovnání s jeho popisem severní Kanady a životě místních lidí. Byl to první detailní popis kanadského vnitrozemí a jen málo lidí jeho věku zvládl tolik práce, kterou ještě obohatil skvělým vyprávěním, které vyšlo v knižní podobě.

Vše co víme o jeho raném životě je obsaženo ve smutečném oznámení v evropském časopise *London Review* z června roku 1797, v článku s názvem: „O panu Samuelu Hearneovi, autorovi knihy *„A Journey from Prince of Wales Fort, in Hudson Bay, Northern Ocean, undertaken by order of the Hudson's Bay Company for the discovery of Copper Mines, A North-West Passage, &c., in the years 1769, 1770, 1771 a 1772.“*

„Pan Samuel Hearne se narodil roku 1745. Byl synem pana Hearnea, tajemníka Waterworks, London Bridge, který pocházel z velmi úctyhodné rodiny ze Somersetshire. Pan Hearne zemřel na horečku v jeho čtyřicátém roce, kdy byly

malému Samuelovi tři roky a jeho sestře pět. Paní Hearneová měla příliš malý příjem, takže si nemohla dovolit bydlení ve městě, tak se musela přestěhovat do rodného Dorsetshiru. Zde žila jako urozená a respektovaná dáma, a jelikož pro své děti chtěla dobré vzdělání, poslala je co nejdříve do školy. Jenže Samuel měl k učení velký odpor a nepomáhaly žádné hrozby ani přesvědčování, takže nikdo nepočítal s tím, že by se stal učencem. Sport mu šel mimořádně dobře a měl rád kreslení. I kdy ho nikdo nevedl, kopíroval s pečlivou přesností. Přátelé paní Hearneové doporučili, aby dala syna na nějakou obchodní školu, ale to také odmítal. Spíše se chtěl dostat na moře a matka mu v tom neochotně vyhověla. Vzala ho do Portsmouth, kde se ho ujal kapitán lord Hood. Samuelova námořní kariéra započala v jeho jedenácti letech, a jako lodní poddůstojník sloužil pod stejným velitelem několik let. Z námořnictva odešel buď proto, že skončila válka nebo neměl naději na povýšení. Posléze vstoupil do služeb Hudson Bay Company jako první důstojník jedné z jejich šalup. Hearne se brzy prosadil coby důvtipný a pilný muž nebojící se zariskovat, proto chtěla společnost využít jeho potenciál. Dostal za úkol najít severozápadní průchod do Asie a on se ho nadšeně ujal. Časem se stal guvernérem a velitelem pevnosti Fort Prince of Wales, dokud ji v roce 1782 neobsadili Francouzi. Do Anglie se pan Hearne vrátil roku 1787. Díky své pili vydělal společnosti mnoho tisíc a sám se mohl těšit z klidného života v blahobytu, ale tam, kde tak dlouho žil, byly peníze zbytečné. Snad ani nevnímal jejich hodnotu a půjčoval neopatrně i těm, které sotva znal. Pro svou upřímnost nepoznal dvojakost ostatních. Jeho povahu lze posoudit podle jeho psaní,

kteřé je přirozeně lidské a jednoduché. Ani před svou smrtí neřekl o nikom křivého slova. Takové jsou hlavní rysy pana Hearne a pokud v něčem selhal, mnohé jeho přednosti to převážily. Zemřel na vodnatelnost v listopadu roku 1792, v 47 letech."

Když Hearne vstoupil do služeb Hudson Bay Company (HBC), byl po čase poslán do Fort Prince of Wales, ohromného kamenného opevnění stojícího na nízkém skalnatém vrcholku při ústí Churchill River. Tehdy mu bylo pětadvacet let. Několik let se zabýval nákupem kožešin od Eskymáků, kvůli čemuž musel pendlovat nahoru a dolů podél pobřeží Hudsonova zálivu. Prvního června roku 1767 vyryl své jméno na hladkou plochu skály Sloops Cove, na západní straně přístavu u pevnosti. Když jsem to místo navštívil v roce 1894, vypadala rytina tak čerstvě, jako kdyby Hearne kladivo a dláto právě odložil.

Guvernér teritoria pan Moses Norton pověřil Hearnea, aby se s indiány vydal na západ Hudsonova zálivu a hledal tam naleziště ryzí mědi, poněvadž indiáni tuto rudu často do pevnosti přinášeli. Rok předtím (1768), než se Hearne vydal poprvé na cestu, měl to štěstí, že se mohl zdokonalit ve znalosti astronomické a geodetické, poněvadž do pevnosti přicestovali londýnští vědci William Wales a Joseph Dymond. Pánové měli za úkol sledovat přechod Venuše přes Slunce, k čemuž mělo dojít třetího června 1769. William Wales byl jeden z nejpřednějších astronomů, matematiků a spisovatelů těch časů, který také cestoval s kapitánem Cookem, na jeho plavbě kolem světa (1772-74) a účastnil se i jeho poslední plavby (1776-79).

Photo: J. B. Tyrrell, October, 1894.

Tato kniha bude obsahovat popis tří cest na západ a severozápad od pevnosti. Hearne měl najít nejen legendární ložisko měděné rudy, ale i přístav, kde by se mohl materiál nakládat přímo do lodí, aby byly náklady na těžbu a dopravu co nejmenší. Během první a druhé cesty cíle nedosáhl, ale potřetí i přes všechny potíže „měděné doly“ našel.

Jsem rád, že jsem měl příležitost projít země, po kterých cestoval i Samuel Hearne před sto dvaceti třemi lety, a kam doposud ještě žádný běloch krom nás nevstoupil. Ale některé věci se od té doby změnily. Odžibwejové, kteří zabírali území až po severní konec jezera Dubawnt odešli a jejich místo zabraly roztroušené tlupy a rodiny Eskymá-

ků, kteří téměř zapomněli na břehy Severního oceánu, odkud přišli. Eskymáci se stáhli více na jih kvůli sobu polárnímu (algonkinsky karibu, qalibu), který byl zdrojem potravy a kožešin. Během cesty jsem viděl opuštěná tábořiště indiánů, která se hlavně nacházela v těch několika roztroušených hájích podél břehu jezera Dubawnt a řeky Kazan, které byly opuštěné již mnoho let.

Není vyloučeno, že Hearne krom Fort Prince působil i v jiných stanicích na jižním břehu Hudsonova zálivu, jako třeba na řekách Albany, Moose a Slude (východní Maine). V roce 1774 byl v York Factory, odtud byl v květnu či červnu poslán do vnitrozemí k řece Saskatchewan, kde založil stanici Cumberland House.³ Stanice byla založena v poměrně blízké vzdálenosti od obchodní stanice Josepha Frobishera.⁴ Následující rok byl povolán zpět do Fort Prince, kde měl nastoupit na místo zesnulého guvernéra Mose-

³ Cumberland House byla jedna nejdůležitějších kožešinových obchodních stanic v Kanadě. Stála na východní straně ústí řeky Saskatchewan, která se vlévá do jezera Winnipeg. Stanice byla zároveň potravinovým skladištěm pro lodní dopravce, kteří si zde na dlouhé cestě k jezeru Athabasca, nabírali zásoby pemmicanu (sušené maso s tukem). Byli to pravděpodobně lodní dopravci (coureurs de bois), kdo jako první z Evropanů tuto lokalitu navštívil, ale oficiálně to byl roku 1749 obchodník a objevitel Louis-Joseph Gaultier de la Vérendrye. Joseph Frobisher zde založil svou obchodní stanici pro NWC v roce 1772 a Samuel Hearne pro HBC v roce 1774 - pozn. překladatele.

⁴ Frobisher byl jeden z hlavních obchodníků konkurenční North West Company – poznámka překladatele

se Nortona a dále obchodoval s indiány až do srpna 1782, kdy pevnost vypálili Francouzi.

Když se Francouzi objevili před pevností s třemi válečnými loďmi, požádali posádku, aby složila zbraně a Hearne tak učinil, aniž by někdo vypálil ránu. Hearne byl vzat na jednu z francouzských lodí a měl dovoleno vzít si sebou osobní majetek, ale majetek HBC Francouzi buď zabavili, nebo spálili. Všichni zajatci byli odvezeni do Francie. S Hearnem se nezacházelo ani tak jako s válečným zajatcem, ale spíše jako s mužem vědy, poněvadž kapitán eskadry Jean-François de La Pérouse byl sám vědec a objevitel. Když byl následujícího roku podepsán mír, vrátil se Hearne co nejdříve do Hudsonova zálivu, ale nešel do Fort Prince, kde se nedostávalo dřeva a vody, ale usadil se osm kilometrů jižně od pevnosti.

V roce 1784 tam přicestoval z Anglie čtrnáctiletý David Thompson, který se později stal významným zeměpiscem. Thompson zůstal v zálivu jeden rok, během kterého okopíroval část z Hearneho cestopisu. I když ke svému veliteli neměl příliš přátelský vztah, byl jeho cestovatelským vzorem. Jeho knihy nyní vlastní vláda provincie Ontario a jsou plné detailních informací o severozápadě Ameriky, kterou osobně prozkoumal.

V roce 1787 se Hearne vrátil do Anglie, a od tohoto data až po jeho smrt v roce 1792 strávil pravděpodobně nejvíce času úpravou svého cestopisu.

Než budeme hodnotit Hearneho cestopis, nebude od věci si předem připomenout okolnosti, které vedly k jeho expedici. V sedmnáctém století se stále ještě ve velkém pátralo po zlatě a stříbře, proto se mnoho dobrodruhů vydávalo na sever a mnozí brzy rozpoznali, že tam jsou vedle drahých kovů i jiné zdroje bohatství. Všimli si, že domorodci jsou ochotní vyměnit za evropské výrobky nepatrné hodnoty své kožešiny, kterých je na severu ohromné množství a na evropském a asijském trhu mají velkou hodnotu.

Holandřané, Francouzi a Angličané se snažili ukrojit co největší díl z tohoto bohatého koláče, což vedlo k mnoha válkám a masakrům. Holandřané měli základnu na řece Hudson (New York), Francouzi na St. Lawrence (Quebec a Ontario) a Angličané na břehu Hudsonova zálivu, kde vznikla jedna z největších kožešinových obchodních společností, jakou vůbec kdy svět poznal. Jmenovala se The Governor and Company of Adventurers of England, trading into Hudson Bay, zkráceně Hudson Bay Company (HBC). Společnost nejprve zakládala malé obchodní stanice a pevnosti při ústí řek na břehu Hudsonova zálivu, kam připlouvali indiáni ze vzdáleného vnitrozemí za účelem prodeje kožešin za zbraně, nože a jiné komodity.

Na počátku osmnáctého století někteří indiáni přinesli do obchodních stanic na řekách Churchill a Nelson hrubé kusy ryzí mědi. Z mědi měli také ozdoby a zbraně. Na dotaz, kde měď našli, odpověděli, že na břehu řeky daleko na severu, kde se dá sbírat ve velkém množství rovnou z po-

vrchu země. Vyprávění o nalezišti a hmatatelné důkazy vzbudily v Angličanech nemalou zvědavost. Usoudili, že daleko větší zisk by přinášela přímá těžba, než příliš malé dodávky od indiánů, proto se rozhodli, že naleziště najdou sami, ať to stojí, co to stojí. První, kdo se o to pokusil, byl osmdesátiletý kapitán James Knight, který většinu života nakupoval pro HBC kožešiny od indiánů a několik let velel York Factory⁵. Společně s ním cestoval kapitán Barlow, další obchodník z Fort Albany a kapitán Vaughan.

Joseph Robson uvedl: *„guvernér Knight a kapitán Barlow si byli jisti, že se na severu nacházejí bohaté doly, protože indiáni o nich mluvili a přinášeli měď do pevnosti. Guvernér uvedl, že cestu k dolům zná stejně dobře, jak své boty. V roce 1719 kapitán Knight a jeho spolupracovníci vyplu-*

⁵ York Factory byla středně velká základna HBC založena roku 1684 na řece Hayes a měla bránit Francouzům z Nové Francie v postupu na sever. Roku 1690 chtěl na pevnost zaútočit Pierre Le Moyne D'Iberville, ale byl zahnán větší anglickou lodí. V roce 1694 se D'Iberville vrátil a tentokrát uspěl a přejmenoval pevnost na Fort Bourbon. Angličané znovu převzali moc o rok později, ale k největší námořní bitvě mezi mocnostmi došlo v Hudsonově zálivu roku 1697 a Francouzi ji vyhráli a pevnost měli v moci do roku 1713. Mezi lety 1788 až 1795 HBC pevnost přestavěla na kamenné hvězdicové opevnění. Během prvního století existence stanice, do ní přicházeli indiáni s kožešinami hlavně od řek Saskatchewan a Red. Uprostřed devatenáctého století byla York Factory již významné obchodní středisko o padesáti staveních. S nástupem parní dopravy se role pevnosti postupně oslabovala a v roce 1875 se její činnost téměř pozastavila – pozn. překladatele.

li z Anglie na dvou lodích směrem k Albany. Byli dobře naloženi zásobami, obchodním zbožím a bytelnými železnými boxy, ve kterých chtěli přivést měď a jiné drahé kovy. Žel flotila ztroskotala na Marble Island, kde se ztratily lodi i posádka a půl století o nich nikdo neslyšel.“

O tři roky později vyplul z Fort Prince na příkaz HBO kapitán Scroggs, aby po ztracené výpravě pátral, ale přitom neopomněl hledat také měď. Popis jeho cesty se nachází v publikaci *Account of the Countries adjoining to Hudson Bay*, ale o ztracené posádce tam není zmínka, zato o mědi ano: „Scroggs měl k dispozici dva Odžibweje, kteří přezimovali na Churchill a vyprávěli mu o měděném dolu, kde se dá ruda sbírat přímo z povrchu země a mohou tam připlouvat menší lodě. Sami přinesli nějaké kusy mědi jako důkaz a načrtli uhlím mapu země.“

Na sever cestoval také pán Norton (otec guvernéra Mosese Nortona), a jak sám uvedl v roce 1733 řediteli HBC, že „věrně sloužil společnosti mnoho let, během kterých zažil mnoho potíží a útrap na dlouhých cestách s místními lidmi, proto aby podpořil obchod a nasazoval proto vlastní život.“

Komisi předložil zprávu také Alexander Browne, lékař, který byl ve službách HBC šest let. Ten tvrdil, že indiáni nosili rudu na žádost guvernéra Nortona, a že později slyšel, že pan Norton v tom dolu byl, a tvrdil, že tam je značné množství mědi vhodné k těžbě. Je ale málo pravděpodobné, že by Norton Coppermine skutečně navštívil.

Po neúspěšném pokusu pánů Knighta a Scroggse, se na sever vypravilo po moři ještě několik jiných expedic. Většinou to byly spíše komerční výpravy za Eskymáky, ale veřejnosti se prezentovalo, že hledají severozápadní přechod do Číny a měděné doly. Jelikož se během let nic ne našlo, zájem o měď poněkud oslábl, ale podle záznamů společnosti HBC, nebyl v žádném případě zapomenut.

Mezitím zemřel Richard Norton a jeho míšenecký syn Moses byl místo něj jmenován guvernérem. V roce 1767 byly nalezeny na Marble Island pozůstatky nešťastné expedice kapitána Knighta a tak si vedoucí představitelé HBC připomněli, proč byla podniknutá. Tuto pozornost navíc přiživili Odžibwejové, kteří přišli do Fort Princ v roce 1768 s pěknými vzorky mědi, kterou přinesli od řeky Coppermine. Na základě toho guvernéř Moses Norton usoudil, že se přece jen může jednat o lukrativní naleziště a navíc vzdálené „jen čtyři sta mil“ od pevnosti. Nyní byl přesvědčen, že je nutno věc pečlivě prošetřit. Osobně pak v Londýně předložil vedení společnosti návrh, aby byl učiněn pokus měděné doly objevit a žádal schválení projekt realizovat. Nemělo by se jednat o nákladnou záležitost, kdyby se toho zhostil někdo, kdo by šel na sever zároveň s indiány a sdílel s nimi jejich způsob života.

Již před Hearnem byli do divočiny posílání muži z obchodních stanic, zvláště pak z Yorku. Například roku 1690 to byl Henry Kelsey, který cestoval, až k řekám Assiniboine a Saskatchewan, kde poznal indiány Naywata-

mee (Mandani). V roce 1754 podnikl cestu do plání v okolí severního Saskatchewanu pan Anthony Hendry, kde se snažil navázat přátelské vztahy s Černonožci a jejich spojenci, aby zabránil prodeji kožešin francouzským obchodníkům z Montrealu. Ti do těchto zemí pronikli již před několika lety. Oba cestovatelé byli domorodci vlídně přijati a domů se vrátili s informacemi ohledně zemí, které navštívili, ale žádná z nich neměla takovou úroveň jako cestopis Samuela Hearnea.

Guvernér Norton měl dost soudnosti, aby si uvědomil, že pokud má mít výzkum úspěch, musí ho realizovat někdo, kdo je schopen sdílet domorodý způsob života, má schopnost objektivně zkoumat zemi a případně ohodnotit cenu měděných nalezišť a určit jejich polohu. Proto si vybral čtyřicetiletého Samuela Hearneho, který sloužil jako poddůstojník v britském válečném námořnictvu a ve službách HBC coby první důstojník na lodi Charlotte, která pravidelně vyplouvala z Fort Prince za obchodem s Eskymáky. Co všechno prožil a zjistil, bude předmětem této knihy.

Povahu pana Hearnea můžeme docela dobře poznat z četby jeho knihy. Určitě byl pracovitý a přiměřeně pedantský, ale ne zbytečně průbojný. Byl jiný než sir Alexander Mackenzie, který o osmnáct let později zkoumal tok řeky Mackenzie a došel až ke břehům Velkého otročího jezera. Mackenzie byl panovačný, a ti kteří ho doprovázeli, byli pro něj toliko nástroje, které sloužili k dosažení jeho úspěchu, ať už to byli běloši či indiáni. Z domorodého způ-

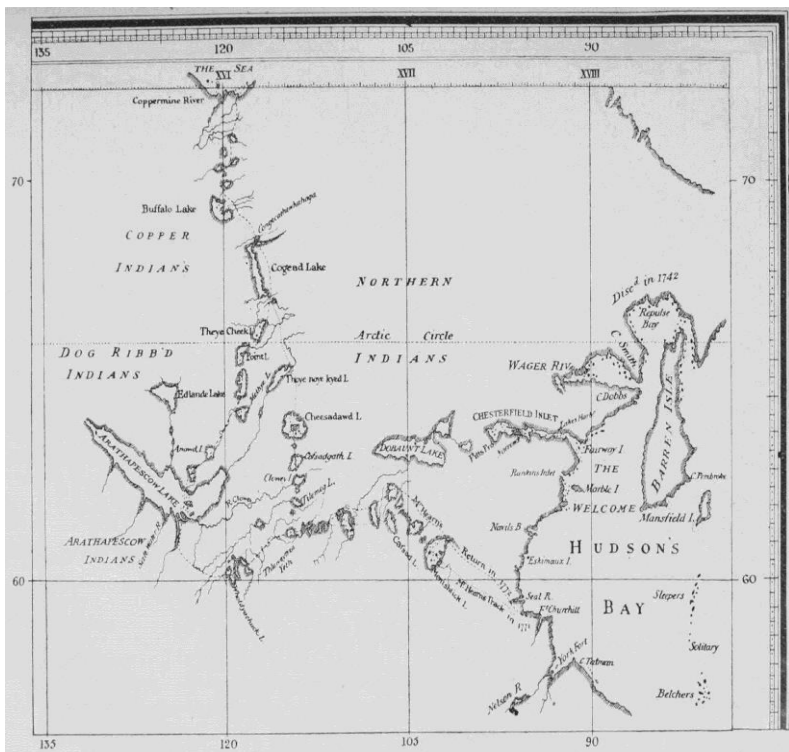
sobu života ocenil akorát to, co se mu právě hodilo do krámu. Jeho kniha je detailním popisem technických údajů a incidentů. Naproti tomu Hearne pokládal zvyky domorodých lidí za zajímavé a jejich záměry a touhy velkou měrou ovládaly vývoj jeho výpravy.

Hearneho první výprava dopadla poměrným fiaskem, poněvadž ho indiáni odvedli několik set kilometrů do divočiny, a když je jeho společnost unavila, jednoduše ho o všechno ho oloupili a zanechali tak. Hearne si pak musel najít vlastní způsob, jak se vrátit do Fort Prince. Druhá expedice byla více úspěšná, poněvadž jej indiáni více respektovali a podporovali, dokud bylo dost jídla. Potom jejich ochota ochabla a k řece Coppermine ho nedovedli. Po třetí již byl Hearne úspěšný. Stal se z něj zkušený průzkumník a s podporou indiánského průvodce Matonabeeho z kmene Odžibwe se mu to povedlo. Matonabee byl Hearneho dlouholetý oddaný společník, který ho na cestách doprovázel kolem deseti let. Pokud se však Hearne pokusil zasahovat do indiánského systému cestování, bylo mu striktně řečeno, aby se řídil pravidly, pokud si přeje vidět měděné doly. Je možné, že se Matonabee o Hearneho staral, proto že mu to dal za úkol jeho opatrovník z mládí, hrubý, ale zásadový guvernér pevnosti Fort Prince, Moses Norton. Přesto je Hearneho popis Matonabeeho osoby jedním z nejvíce uznávaných popisů severoamerického indiána.

Hearne měl evidentně velmi dobrou paměť a umělecké nadání pro popis krajiny v její detailní perspektivě. Stejně

jako Robert Louis Stevenson a mnoho dalších, nebyl dobrým studentem, přesto měl dar atraktivní literární formou zpracovávat své zážitky. Jistý problém měl ale někdy s argumentací. Zdá se, že se někdy nezdráhal použít jisté dezinformace, jen aby zaplnil místo v textu, jako například, když tvrdil, že na řece Coppermine bylo slunce o půlnoci nad obzorem, i když bylo zataženo. Jenže i kdyby bylo jasno, v tom období je slunce stejně za obzorem. A jeho popis Mosese Nortona byl nejspíš také ovlivněn jeho očividným odporem ke guvernérovi.

Nikdo ale nemůže právem Hearneho nařknout z nedostatku osobní kuráže. Když uvážíme, kolik toho zažil, aniž by si na cokoli stěžoval, je jasné, že si vypěstoval stoický klid indiána, který dokáže snášet cokoliv bez reptání. Jako indiáni se naučil žít ze dne na den, v nedostatku připraven spíše udělat kompromis, než vzdorovat osudu. Tento postoj se možná odráží v situaci, kdy bez boje předal pevnost Prince of Wales francouzským útočníkům. I když měl nepřítel početní přesilu deset ku jedné, měl zase Hearne výhodu, že s posádkou stál za velmi bytelným opevněním. K dispozici měl čtyřicet těžkých kanónů a spoustu střeliva i ručních zbraní a posádku devětačtyřiceti ostřílených mužů, přesto rezignoval. Je možné, že se i řídil politikou HBC, zachovávat mír za každou cenu.

Hearneho je třeba posuzovat na základě výsledku, kterých dosáhl. I když nemohl ovládat indiány, se kterými cestoval, jeho skvostný cestopis je cenným dědictvím, pro další generace. Nebyl to kdovíjaký zeměpisec, i když jistými zeměpisnými výzkumu pro HBC značně přispěl, ale každopádně vyřešil otázku ohledně severozápadní cesty do Číny a Orientu, která neexistovala. Nevěděl v podstatě nic o nerostech, přesto získal nějaké informace o měděných „dolech,“ když ověřil výskyt ryzí mědi na zemském povrchu. Zjistil, že to místo bylo nepřístupné a těžba by byla prodělečná, ale to bylo vše. Dodnes vlastně nevíme, kolik se tam té mědi vyskytuje.

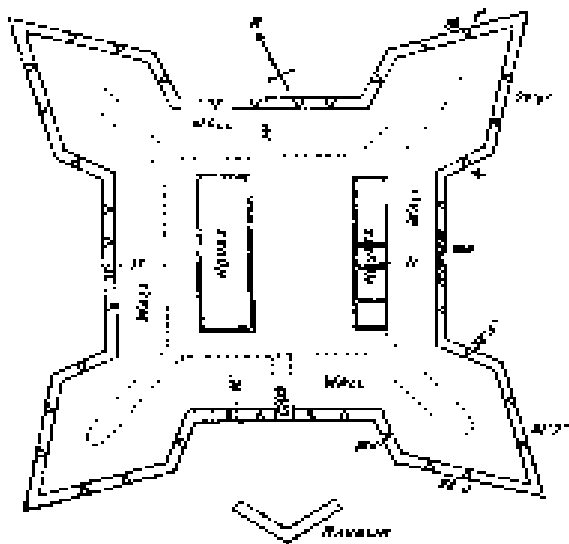
Na jeho první a druhé cestě měl docela adekvátní vědecký aparát, a tak mohl konat astronomická pozorování k určení polohy. Zjišťujeme, že příležitostně používal kvadrant a své záznamy zakreslil docela přesně na mapy. Třetí cestu však započal s velmi vadnými nástroji, které v podstatě nebyly k užitku. Poslední mapy byly spíš jen hrubý náčrt popisu jeho indiánského průvodce, než pečlivý promyšlený výzkum. Například na počátku jeho cesty, kdy se ocitl mezi Island a Kasba Lake, ihned se odchýlil od správného kursu. Jestli používal kompas, je možné, že nějaký zdroj magnetické síly jej mohl poškodit, takže mohl mylně uvést pozici posledně jmenovaného jezera. Na jeho mapě to je odchylka skoro o sto kilometrů na sever. Je nepředstavitelné, že by tuto odchylku nemohl upravit astronomickým pozorováním pomocí kvadrantu. Jeho kniha je cenná ne tak kvůli zeměpisné přesnosti, ale protože, že je to přesný záznam ze života mezi odžibwejskými indiány. Zaznamenal přesně jejich zvyky a způsob života, ať už nám připadá odpuzující, či nikoli. Kniha navždy zůstane klasikou americké etnologie.

Hearneův manuskript byl předložen pro přezkoumání řediteli HBC ihned po jeho návratu a byl za něj pěkně oceněn. Jeho první cestopis byl publikován v roce 1784, jako „Úvod třetí objevné cesty kapitána Cooka,“ napsané dr. Johnem Douglasem, biskupem ze Salisbury, který později editoval i Hearneovu knihu. Kniha byla znovu publikována roku 1795, tři roky po jeho smrti. Byla rozdělena na čtyři díly a celkem obsahovala 458 stránek, pět map a čtyři celostránkové ilustrace. Byla editována již zmíněným dr. Jo-

hnem Douglasem a je velmi pravděpodobné, že originální text nijak nepozměnil.

Francouzský překlad vyšel v roce 1795 z pera monsieur Lallementa, jednoho ze sekretářů francouzského ministerstva námořnictví. Dr. Artur G. Doughty z Kanady srovnal toto vydání s anglickou verzí a učinil tuto poznámku: „ve francouzské verzi chybí věnování a v předmluvě je vynechána stránka 27. Dále chybí stránky 441 až 445, ale jinak je překlad celkem dobrý.“

Mapy v Hearneho knize se mírně liší od těch, které byly publikovány v „Cookově plavbě,“ přesto tvrdí, že je nejpřesnější. Obě mapy osobně prozkoumám na svých severních cestách sám.

Pevnost Fort Princ of Wales, byla postavena společností Hudsonův Bay v roce 1733. Říká se, že byla navržena anglickými vojenskými inženýry a podle Josepha Robsona byla postavena na pokyn místního guvernéra, ačkoli Robson měl se stavbou rovněž hodně společného. Pevnost je jedna z nejzajímavějších vojenských ruin na kontinentě. Stojí na Eskimo Point, na západ od ústí Churchill River. I když některé části opevnění spadly, vypadala pevnost během mé návštěvy, bezmála tak jak byla postavena, až na některé vypálené domy. Na severní a jižní straně je hradba devadesát pět metrů dlouhá a na severní a jižní straně devadesát šest metrů dlouhá, měřeno z rohu do rohu, od bašty k baště. Zdi jsou od jedenácti do dvaceti metrů silné a pět metrů vysoké. Na vnější straně je opevnění z přesně tesaného kamene, zatímco na vnitřní straně je kámen neotesaný. Na hradbě je čtyřicet výklenků pro čtyřicet kanonů. Všechno je částečně zarostlé různými keři. Tři domy a obchod zabírající středy už zmizely. Jsou tam kamenné zdi domu dlouhého třicet jedna metrů, deset metrů širokého a pět metrů vysokého s plochou střechou. Byla tam malá observatoř užívaná panem Walesem v roce 1769 a stála na jihovýchodní baště.

Toto nové knižní vydání je dotisk vydání z roku 1795. Většina fotografií byla pořízena editorem v roce 1893 a 1894, ale snímky Artillery Lake fotografoval pan J. W. Tyrrell v roce 1900. Do knihy bylo přidáno několik dodatečných map od pana Cooka, Pennanta a Hearnea.

Děkuji touto cestou panu Edwardu A. Prebleovi z amerického biologického výzkumu, autora, který laskavě anotoval devátou kapitolu ohledně fauny a flóry a přidal poznámky v jiných částech knihy.

J. B. Tyrrell, Toronto, 1. února 1910.

Předmluva

Pan Dalrymple, který několikrát psal o Hudsonovu zálivu, se zaměřil i na můj cestopis. Kritizoval například, že jsem neposkytl popis kvadrantu, který jsem ztratil během druhé cesty na sever. Byl to Hadleyův kvadrant s připojenou vodní bublinou, jejíž hladina určovala obzor, a který vyrobil Daniel Scatlif Wapping. Na třetí cestu jsem nesehnal žádný podobný nástroj, krom starého Eltonova kvadrantu, který už v pevnosti ležel třicet let, proto měření nemuselo být vždy přesné.

Pan Dalrymple také uvedl, že jsem během třetí cesty zmínil jen jedno měření severní šíře, přesto jsem měřil několikrát, zvláště u jezer Snow-bird, Thelwey-aza-yeth a Clowey. Kdysi jsem totiž nemyslel nato, že by takové informace veřejnost zajímaly. Nyní vím, že na základě takových podrobností je cestopis důvěryhodnější. Tenkrát ale mé myšlenky a ambice byly zaměřeny na to, čím mě pověřili mí zaměstnavatelé, takže jsem povětšinou popisoval věci, které podporovaly účel podnikání. Nenapadlo mně, že se můj cestopis stane předmětem výzkumu pečlivého a neúnavného zeměpisce, pana Dalrymple.

Nyní, když už mám více času, přepisuju všechny moje deníky do jedné knihy a na některých místech přidávám

poznámky. Nejde ovšem o zprávu pro odborníky na zeměpis, ale jde o to, aby se upřímný a shovívavý čtenář pobavil a poznal země, které mimo mě zatím neviděl žádný Evropan. Poskytnu popis životního stylu a zvyků místních lidí, který ještě nebyl nikdy publikován.

Mrzí mne, že mne pan Dalrymple podrobil tak přísné a rezolutní kritice. Když jsem přišel ke Congecathawhachaga, slunce bylo celou noc nad obzorem, což je důkaz, že jsem byl za polárním kruhem. Dovolím si podotknout, že když jsem byl osmnáctého července u řeky Coppermine, byl sluneční sklon jen 21° a o půlnoci bylo ještě nad obzorem. To dokazuje, že šíře byla značně větší, než uvádí pan Dalrymple. Jeho tvrzení, že na pobřeží Grónska neroste tráva, míněno nad 65° , neznamená, že tráva neroste na stejné šíři ve vnitrozemí Severní Ameriky. Jsem si jist, že řeka Coppermine ústí do nějakého kontinentálního moře nebo velkého zálivu, který je podoben tomu Hudsonovu. Je dobře známo, že na východním břehu Hudsonova zálivu ani na Labradoru nerostou žádné stromy, přesto je západní pobřeží ve stejné šíři bohatě porostlé. Kdepak jsou důkazy pro taková tvrzení? Pan Dalrymple by měl tyto skutečnosti zvážit. Pokud tam rostou stromy, měl by připustit, že tam roste i tráva. Možná, že Dalrymple vychází z chyby, které jsem se dopustil při odhadu polohy Cumberland House, jenže já neměl prostředky jak to napravit.

Rozhodně se nechystám jít do žádného sporu s panem Dalrymplem, jenom si myslím, že mne posuzoval, až příliš

přísně. Snad mi promine, když se pokusím veřejnost přesvědčit, že jsou jeho námitky bezdůvodné. Nyní však opustím toto nepříjemné téma s prohlášením, že pokud se alespoň nějaká část mého vyprávění bude panu Dalrymplemu nebo jinému z mých čtenářů líbit, budu nanejvýš spokojen. Bude to odměna za mé soužení a únavu, kterou jsem podstoupil, abych získal níže uvedené informace.

Několik učených a zvědavých džentlmenů vlastní kopie mého rukopisu nebo jeho části. Byl jsem povzbuzován, abych tento rukopis zrevidoval, jak nejlépe to bude možné, a pak ho uveřejnil. Některé problematické údaje a neshody jsem opravil a předložil hotové dílo řediteli HBC. Kniha byla přijata s největší přívětivostí a zdvořilostí a nyní ji nabízím veřejnosti s autentickými daty a nejlepšími záznamy.

Některé věci, které by dle mého soudu působily nudně, jsem vynechal a něco jsem předělal, takže kniha bude mít poněkud nový styl. Popis hlavních čtvernožců a ptáků, kteří se často vyskytují v severních regionech v letním období, včetně těch, kteří se nestěhují, není vědecký a zoologové ho nemusí akceptovat. Na druhé straně, ti, kteří nejsou s technickými termíny obeznámeni, si snad užijí více zábavy a přístupného poučení. Přesto nemohu zakončit tuto předmluvu, aniž bych neoceníl pomoc pana Pennanta, který mi se zoologií pomohl. Pomohl mi pojmenovat několik ptáků, které jsem znal jen pod indiánskými jmény.

Nakonec musím vyjádřit lítost nad ztrátou šestnácti stránkového slovníku severního indiánského jazyka. Půjčil

jsem ho panu Hutchinsovi, tajemníkovi společnosti, aby ho okopíroval pro kapitána Duncana, jež se chystal na objevné cesty do Hudsonova zálivu na rok 1790. Pan Hutchins však umřel a slovník se během řešení jeho pozůstalosti ztratil a já si z něj všechno nepamatuju.

Úvod

Po mnoho let panoval mezi řadou lidí názor, že HBC neměla pražádné chuti vykonávat objevy žádného druhu, a že ani nechtěla investovat kapitál pro rozvoj obchodu. To mohou být i názory bývalých členů společnosti, ale co se mne týče, musím říci, že stejně jako současní členové, tak i oni byli vždy připraveni chopit se příležitosti pro rozšíření obchodu. Důkazem jsou obrovské částky peněz vynaložené na rozvoj rybolovu, ačkoli to často bylo prodělečné. I tento cestopis, plus pokusy najít severozápadní průchod, které podnikli Bean (kapitán obchodní lodi, která navštivovala Knapp's Bay a Whale Cove v roce 1756 a několik následujících let), Christopher (roku 1761 vyplul z Fort Prince, aby prozkoumal Chesterfield Inlet a později Baker Lake), Johnston (v roce 1764 zkoumal Rankin Inlet) a Duncan (zkoumal v roce 1791 Corbett's Inlet a následující rok Orbett's Inlet a další rok Chesterfield Inlet a dostal se až k řece Dubawnt), jsou důkazem, že vedoucí představitelé společnosti stále usilují o nové objevy, stejně tak o rozšíření obchodu.

Je možné, že tyto spekulace zapříčinilo tajnůstkářské jednání společnosti, kterým byla dříve tak známa. Dále tomu přispěly lži, pomlvy a nepodložená tvrzení pánů Dobbse, Ellise, Robsona, Draggeho a články v American

Traveller. Tito lidé byli vůči společnosti motivováni mstou a potěchou z poškozování, aniž by byli s čímkoliv obeznámení, přesto to s falešnou jistotou prezentovali veřejnosti. Nicméně, takovým absurditám věří jenom ti, kdo jsou proti společnosti zaujati.

Tak třeba pan Robson, který pro HBO pracoval šest let, věděl mnohé o aktivitách společnosti a dění kolem stanice Fort Prince, kde osobně pobýval, přesto napsal svou knihu se zaujatostí a duchem pomsty, protože jeho romantické a rozporuplné nápady společnost odmítla. Kromě toho je dobře známo, že Robson nebyl víc než nástroj v rukou pana Dobbse.

Ačkoli je American Traveller poněkud elegantnější, přesto nemá žádný kredit důvěryhodnosti, když uvážíme, že jsou v něm očividné lži ohledně objevu velkých kousků ryzí mědi. Je však dobře známo, že žádný Angličan, či indián nenašel ni kousek mědi na jih od sedmdesáté první rovnoběžky severní šíře. Mohl je získat jedině od Čipewů Dené, kteří nosili měď ze severu.

Indiáni, kteří se potulují na sever od řeky Churchill, pravidelně přinášeli vzorky mědi do obchodní stanice, proto se mnozí naši lidé domnívali, že je sbírali někde v poměrně blízké vzdálenosti. Zvláště když tvrdili, že se doly nacházejí blízko Velké řeky (Coppermine), o které se předpokládalo, že ústí do Hudsonova zálivu. Málokdo totiž nepředpokládal, že se indiáni dokáží pohybovat a žít na tak velké ploše na sever od zálivu, zvláště když nemají

k dispozici vodní dopravy. Následující cestopis však dokáže, že se jedná o pravý opak.

Popis Velké řeky, kterou někteří považovali za úžinu, společně se vzorky mědi, byl pořízen někdy v roce 1715 a zdá se, že nějaký pokus o její objev byl podniknutý roku 1719. Tuto cestu podnikl kapitán George Barlow⁶ na fregatě Albany a kapitán David Vaughan na šalupě Discovery. Vrchním velitelem expedice byl zkušený James Knight,

⁶ Kapitán Barlow byl guvernérem Fort Albany v době, kdy v roce 1704 vyšli z Kanady Francouzi a jejich indiánští spojenci, aby pevnosti dobili. Útočníci se okolo pevnosti skrývali několik dní a zabili většinu dobytka, který se pásal v mokřinách. Domorodí spojenci Angličanů, kteří se vraceli z lovu, nepřátelé objevili a informovali o tom guvernéra. Posádka se okamžitě připravila na obranu a o podporu byl požádán i kapitán šalupy, která kotvila nedaleko na moři.

Pak se ráno objevili útočníci před branami a dožadovali se vstupu. Guvernér, který byl shodou okolností na stráži, jim sdělil, že bránu otevře. Francouzi, kteří nečekali žádnou opozici, se neopatrně shromáždili přímo před branou a Barlow do nich nechal vypálit ze dvou šestiliberních kánonů. Kartáčová salva zabila velký počet útočníků, včetně jejich velitele, který byl mimochodem Ir. Velitel šalupy, který uslyšel střelbu, vyrazil pevnosti okamžitě na pomoc, ale Francouzi, kteří se již stáhli, jej překvapili a zabili ho i s celou posádkou.

Francouzi pak odešli a jenom jeden muž se stále pohyboval před branou pevnosti. Pan Fullarton, pozdější guvernér mu nabídl dobré zacházení, pokud se vzdá, ale když nedostal žádnou odpověď, Francouze zastřelil. Asi dal přednost smrti před zajetím nebo útrapami spojenými s návratem do Nové Francie - Hearne.

který pracoval pro HBC již mnoho let, mimo jiné jako guvernér a zakladatel osídlení na Churchill River. Přestože měl velké zkušenosti s obchodem v této části zálivu, nedá se předpokládat, že se vyznal v komplikovaném systému indiánského byznysu, kterému tehdy vůbec málokdo rozuměl. Krom toho byl dost pokročilého věku, vždyť mu bylo skoro osmdesát, přesto se tento odvážný dobrodruh svého úkolu nezalekl. Byl tak přesvědčen o úspěchu, že sebou vzal velkou okovanou bednu, do které chtěl uschovat zlato a jiné cennosti, které věřil, že objeví.

Toto je první odstavec z pokynů společnosti, jež mu byly určeny:

„Pro kapitána Jamese Knighta. Čtvrtého června 1719.

Sire,

ze zkušenosti, které máme s vašimi organizačními schopnostmi ve službách naší společnosti, jsme vybavili fregatu Albany kapitána George Barlowa a loď Discovery kapitána Davida Vaughana, za účelem objevu severozápadní pasáže. Tímto získáváte veškerou autoritu ke věcem spojených s plavbou a navigací. Pokud bude příhodný vítr a počasí, ihned opustíte Gravesend a podle plánu a s boží pomocí objevte úžinu Anian, kde budete pátrat po zlatě a jiných cenných komoditách.“

Když kapitán Knight vyplul z Gravesend, ale nevrátil se podle předpokladu ještě téhož roku, počítalo se s tím, že

přezimoval někde v Hudsonově zálivu, poněvadž měl hojnost zásob, dostatek zboží a zařízení, které jim přes zimu mohlo zajistit bezpečí. Když se ale ani další rok (1720) žádná z lodí nevrátila, zástupci společnosti se začali domnívat, že došlo k nejhoršímu. V roce 1721 společnost vyslala k řece Churchill zásobovací loď Whale-Bone a její kapitán John Scroggs mimo jiné pátral po ztracené výpravě. Jenže severovýchodní pobřeží Hudsonova zálivu bylo v těch dnech dost neznámé, takže pan Scroggs se marně potýkal s tamními útesy, a když se vrátil domů, konstatoval, že nenašel nic ani mezi Inuity⁷ Na Whale Cove.

V Evropě pak dokonce převládl optimistický názor, že kapitáni našli severozápadní průchod a dostali se do Jižního moře. Nicméně od té doby uplynulo mnoho let a nic takového se neprokázalo. Ačkoli byla každý rok vyslána na sever k Inuitům obchodní loď, po ztracené výpravě nebylo vidu ani slechu. Časem se ale společnost začala zabývat velrybářstvím u ostrova Marble, a jak tak lodí křižovaly ostrovní vody, jedna z nich objevila na východním konci opuštěný přístav. Během pozdějšího průzkumu se tam našly kánony, kotvy, lana, cihly, kovadliny a další ještě zachovalé věci, které odsud Inuité nedokázali odnést. Byly tam zbytky domu a na dně moře trosky trupu obou lodí. Příďová figurína, zbraně a další věci byly poslány ústředí společnosti, jako důkaz, že expedice našla svou zkázu na tomto nehostinném ostrově. Vskutku, je to jen míchanice

⁷ Eskymáci

neúrodných kopců a skal, postrádající jakýkoliv druh rostlinstva kromě mechu a trávy.

Když jsme v létě roku 1769 u ostrova Marble rybařili, poznali jsme tam dva letité Inuity, kterých jsme se zeptali, zdali nevědí něco o ztracené expedici. Toto je jejich hrubá výpověď:

„Když lodi připluly na ostrov Marble, což by mělo být na konci roku 1719, byly hrozně poškozené. Angličané si postavili dům a bylo jich asi padesát. Jakmile v létě povolil led, navštívili je Inuité, ale to už bylo trosečníků mnohem méně a navíc vypadali velmi nezdravě. Podle domorodců byli hodně zaměstnaní a dle popisu nejspíše opravovali loď. Dokazuje to i množství opracovaného dubového dřeva, které se tam našlo. Jenže choroby a hladomor způsobily další ztráty, takže po zimě bylo přeživších pouze dvacet. Někteří Inuité si zbudovali tábor na protější straně přístavu a prodávali Angličanům potraviny, jednalo se hlavně o velrybí a rybí tuk a tulení maso. Když domorodci odpluli, na ostrov se vrátili až létě 1721, kde už bylo pouhých pět trosečníků. Byli v takové nouzi, že vše co dostali, jedli docela syrové. I tak tři z nich zemřeli za několik dnů a zbylí dva, ačkoli sami velmi zesláblí jim vykopali obětavě hroby. Ti dva ještě nějakou dobu žili a často vycházeli na útesy jako by vyhlíželi záchrannou loď, a když se žádné nedočkali, sedli si na pláži a hořce plakali. Potom jeden z nich zemřel a ten druhý ihned po něm, když se mu snažil vykopat hrob. Jejich lebky a velké kosti ležely blízko trosek domu. Podle toho co říkali